

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Єременко Олександр Михайлович</i> ГІПОТЕТИЧНА МОЖЛИВІСТЬ МІСТИЧНОГО КОМУНІЗМУ	326
<i>Смазнова Ірина Сергіївна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМУ ФІЛОСОФІЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МЕДІАПРАКТИК.	328
<i>Капустіна Надія Борисівна</i> РЕКЛАМА У МАС-МЕДІА: ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	331
<i>Сумарокова Людмила Миколаївна</i> «ЦІННОСТІ» ТА «ІНТЕРЕСИ» В СУЧАСНИХ АРГУМЕНТАТИВНИХ ПРАКТИКАХ	335
<i>Крижановська Тетяна Олександрівна</i> КОНЦЕПТ САМОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІЗМІ.	338
<i>Токар Людмила Вікторівна</i> ПРОБЛЕМА ОЦІНКИ РІВНЯ АБДУКТИВНОГО МИСЛЕННЯ КАНДИДАТІВ ПІД ЧАС ТЕСТУ НА КОГНІТИВНІ ЗДІБНОСТІ.	342
<i>Польовий Святослав Сергійович</i> НАРАТИВ ЯК ФОРМА ВЛАДИ.	345
<i>Максимчук Діна Дмитрівна</i> ЗАЛЕЖНІСТЬ ТА САМОДОСТАТНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ КАТЕГОРІЇ.	348
<i>Скриннік Руслан Алізамінович</i> ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ СВІТ-СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ	351
СЕКЦІЯ 18. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	
<i>Кормич Людмила Іванівна, Кормич Анатолій Іванович</i> ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ДЕМОКРАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗШИРЕННЯ УЧАСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: МОЖЛИВОСТІ І ЗАСТЕРЕЖЕННЯ	355
<i>Вітман Костянтин Миколайович, Капсамун Олег Георгійович</i> СТРАТЕГІЯ «ЗВОРОТНОГО КІСІНДЖЕРА» В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ КОНФРОНТАЦІЇ: ГЕОПОЛІТИЧНА ДИЛЕМА США	358
<i>Мамонтова Елла Вікторівна</i> СЕМІОТИКА ЯК АКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ПОЛІТИЧНОЇ АНАЛІТИКИ У ДОБУ ГІБРИДНИХ ВІЙН.	361
<i>Завгородня Юлія Володимирівна</i> ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТЬ	363
<i>Козьмич Альона Віталіївна</i> ВИМУШЕНИЙ ЦИФРОВИЙ АВТОРИТАРИЗМ ЯК БЕЗПЕКОВИЙ ВИКЛИК В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	366
<i>Краснопольська Тетяна Миколаївна, Каприця Роман Олександрович</i> РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ)	368
<i>Сушко Анатолій Іванович</i> ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	371
<i>Лисянський Павло Леонідович</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ БЕЗПЕЦІ ДЕМОКРАТІЇ	373
<i>Железков Андрій Іванович</i> СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА РІЗНИХ ВИДІВ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ.	377
СЕКЦІЯ 19. СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	
<i>Яковлев Денис Вікторович</i> ПОЛІТИЧНА ПРОПАГАНДА ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЧАС: МІФОЛОГІЯ МАЙБУТНЬОГО.	380

На мою думку, справжня повнота людського існування досягається не в абсолютній свободі або повному підпорядкуванні, а в здатності гармонізувати ці два начала. Людина є тим, хто вміє бути з іншими, не втрачаючи себе, і бути собою не зрікаючись інших. Саме ця здатність до поєднання зовнішньої залученості та внутрішньої автономії визначає духовну зрілість та етичну глибину особистості. У цьому не лише філософська істина, а й практичний дороговказ для життя.

Саме у взаємодії, у діалозі, у відповідальності народжується автентична людська свобода. Людина є одночасно вкоріненою у світ і вільною у ньому, і саме ця подвійність є джерелом її гідності та етичного покликання.

Список використаних джерел:

1. Аристотель Політика / пер. з давньогрец. О. Кислюка. Київ: Основи, 2000. 384 с.
2. Августин Блаженний Сповідь / пер. з лат. Ю. Попсуй. Львів: Свічадо, 2007. 288 с.
3. Бубер М. Я і Ти / пер. з нім. В. Вовк. Київ: Дух і Літера, 2001. 136 с.
4. Гоббс Т. Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної та громадянської / пер. з англ. В. Шовкуна. Київ: Юніверс, 2000. 432 с.
5. Кант І. Критика практичного розуму / пер. з нім. П. Таранець. Київ: Юніверс, 2004. 208 с.
6. Левінас Е. Інший і Я / пер. з фр. Ю. Пліша. Київ: Дух і Літера, 2000. 176 с.
7. Платон Держава / пер. з давньогрец. Ф. Кравченко. Київ: Основи, 1998. 472 с.
8. Руссо Ж.-Ж. Про суспільний договір, або Принципи політичного права / пер. з фр. А. Погорілого. Київ: Наукова думка, 1995. 184 с.
9. Сенека Л. А. Листи до Луцілія / пер. з лат. О. Смирнової. Харків: Акта, 2001. 320 с.
10. Епіктет Бесіди. Енхейрідіон / пер. з давньогрец. С. Юрченка. Львів: Літопис, 2004. 232 с.

Ключові слова: залежність, самодостатність, автономія, особистість, свобода, відповідальність, діалектика.

Keywords: dependence, self-sufficiency, autonomy, personality, freedom, responsibility, dialectics.

Скриннік Руслан Алізамінович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри філософії*

ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ СВІТ-СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

На даний час не існує єдиного загального підходу до визначення історії та історичного процесу, з точки зору розвитку суспільства. Серед іншого існують

два основні підходи з точки зору вертикального розуміння історичного процесу, як багатовимірною явища, що певним чином постійно розвивається та вдосконалюється, а саме формаційний підхід та цивілізаційний. Цим двом підходам і уділяється найбільша увага серед наукового співтовариства, якщо тема заходить відносно розуміння історичного процесу. Проте, на даний час виникають і нові, сучасні підходи до розуміння історії та історичного процесу, як явища, якому притаманний постійний розвиток вертикального напрямлення, а й як до певного явища, що здатне розвиватися не тільки вертикально у довжину, а й горизонтально, так би мовити у ширину, розглядаючи його через призму розвитку суспільства на певному його етапі через взаємні суспільні відносини, економічні відносини. Більш детальний підхід та розгляд даних концепцій дає більш об'ємне та всебічне розуміння поняття історичного процесу.

Поряд із основними концепціями розуміння історичного процесу існують і такі, які розглядають історичний процес з точки зору його «горизонтального» розвитку. Однією із таких концепцій виступає світ-системний аналіз.

Основоположником цього підходу вважається Е. Валлерстайн. Світ-системний аналіз, є підходом, орієнтованим на історичну перспективу дослідження циклів, тенденцій і довгострокових структурних характеристик глобальної економіки [1]. Його виникнення у 1970-х роках було спричинене подіями другої половини XX століття, такими як війни, серії економічних криз та вихід на міжнародну арену так званих країн «третього світу» як окремих структурних одиниць. Аналіз покликаний переосмислити й пояснити ці процеси, а також по-новому подивитися на взаємодію між різними групами країн у світовій системі [2,121]. Іммануїл Валлерстайн зробив визначальний внесок у концепцію світ-системного підходу через свою працю «Сучасна світова система». Він вважав, що цей аналіз не лише є методом дослідження, а й критикою «бездумної соціальної науки», яка, за його словами, надто часто ігнорувала системність суспільних процесів [3]. Валлерстайн особливо наголошував, що світ-системний аналіз виник як відповідь на недоліки теорії модернізації. Теорія модернізації трактує суспільства країн ядра як «модернізовані», а країни периферії – як ті, які мають пройти через процес модернізації, щоб досягти рівня розвитку найбільш прогресивних держав. Однак ця теорія, попри всі спроби порівнювати суспільства на глобальному рівні, фактично не враховувала систему їхньої взаємозалежності, нехтуючи тим фактом, що всі суспільства функціонують у межах єдиної світової системи. Здатність бачити трансформацію суспільств і критично ставитися до модернізаційних ідей стала важливим стимулом для розвитку методологічної бази світ-системного аналізу. На відміну від традиційних підходів, Валлерстайн змістив фокус досліджень із національних держав та ринків на системний аналіз усієї світової спільноти як структурного цілого. Цей підхід виявився особливо доречним у епоху глобалізації, коли держави почали втрачати роль основного структурного елемента світової економіки [4,3]. Центальною категорією в підході Валлерстайна є не окрема держава чи

її розвиток, а історична система, або спосіб виробництва. У цьому контексті термін «суспільство» замінюється на «історичну систему», що дозволяє краще описати взаємозв'язки між регіонами світу. Валлерстайн також пояснює, чому поняття «національна держава» не може бути прийняте за базову одиницю при дослідженні історичного процесу. Адже сучасний світ являє собою глобальну капіталістичну світ-економіку. Головним об'єктом аналізу є взаємозв'язок між країнами ядра (центру) та периферії. Країни ядра спеціалізуються на капіталомісткому виробництві, концентрують капітал, передові технології й військову міць. Натомість периферія здебільшого залежить від працемісткого виробництва й виконує роль постачальника сировини для ядра. Цікаво, що ядро і периферія перебувають у складній залежності одне від одного: вони формують дві невіддільні частини структури світової економіки.

Визначальним чинником у класифікації держав як частини ядра або периферії світової системи виступає не сам продукт, який вони виробляють, а, насамперед, співвідношення між капіталомісткістю відповідних процесів та рівнем кваліфікації місцевої робочої сили. Границя між цими компонентами світової системи є відносною і умовною. Ядро світової системи формується обмеженою кількістю держав, які можна розглядати як соціоісторичні організми. Однак ці держави не є рівноправними. Серед них виділяється гегемон, який відіграє домінуючу роль. Історія розвитку ядра нерозривно пов'язана з боротьбою за гегемонію між декількома ключовими претендентами, перемогою одного з них, встановленням його провідної ролі в світовій економіці та подальшою втратою цього статусу. Водночас фундаментальне значення має характер взаємовідносин між ядром (центром) і периферією. Ці взаємини виражаються в асиметричних формах економічного обміну, за яких держави ядра безоплатно привласнюють надлишковий продукт, створений країнами периферії. Таким чином, ядро забезпечує своє економічне домінування через експлуатацію ресурсів і праці країн периферії, поглиблюючи глобальну нерівність.

Отже, своєрідним нововведенням, яке було привнесено у розуміння історичного процесу світ-системним аналізом, є те, що він фактично зображав історичний процес не як вертикальне явище, що постійно розвивається, а й те, що він також розвивається і горизонтально, тобто у ширину, як наприклад капіталізм, який поступово охоплює у себе все більше територій та держав і з часом охоплює уже весь світ, але при цьому, всередині нього розвиток проходить не стільки вертикально (лінійно), а й горизонтально. У самому капіталізмі соціоісторичні організми розподіляються на ядро та периферію, через нерівномірний розвиток, при цьому представники периферії далеко не завжди та необов'язково, а зазвичай й навпаки не увійдуть до ядра, а будуть залишатися на периферії.

Список використаних джерел:

1. Chase-Dunn C. Globalization: A World-Systems Perspective. *Journal of World-Systems Research*. 1999. Vol. 5. № 2. URL: <http://csf.colorado.edu/jwsr/>

2. Ніколаєв Є. Світ-системний аналіз І. Уоллерстайна як сучасний методологічний підхід до аналізу розвитку світового господарства. *Людина і політика*. 2002. № 6.

3. Wallerstein I. The Rise and Future Demise of World-System Analysis, (Paper delivered at 91st Annual Meeting of American Sociological Association, Aug. 16, 1996). URL: <http://fbc.binghamton.edu/>

4. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка. Київ, 2001. 538 с.

Ключові слова: Світ-система, центр, периферія, ядро, гегемон.

Keywords: World-system, center, periphery, core, hegemon.